

DİN VƏ TƏHSİLDƏ TOLERANTLIĞIN ÖNƏMİNƏ DAİR

Günel ZAHİDOVA,

BDU-nun İlahiyyat fakültəsinin
din sosiologiyası ixtisası üzrə magistrantı,
zahidovag@bk.ru

AÇAR SÖZLƏR: tolerantlıq, din, təhsil, İslam.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: толерантность, религия, образование, Ислам.

KEY WORDS: tolerance, religion, education, Islam.

Qloballaşma dövrü ilə birgə tolerantlıq anlayışı da aktualıq qazanmışdır. Dövrümüzün ən önəmli dəyərlərindən biri olan tolerantlığın vacibliyi sosial həyatın bütün sahələrində, xüsusilə ailədə, məktəbdə, iş yerlərində hiss edilir. Birlikdə yaşadığımız, oxuduğumuz, işlədiyimiz insanlarla düzgün və sağlam ünsiyyətə zəmin yaradan tolerantlıq etimad və hörmətin hakim olduğu gözəl bir həyatın ən mühüm ünsürüdür. Birgəyaşayışın gətirdiyi problemlərin öhdəsindən gələ bilmək üçün də tolerantlığa ehtiyac vardır. Odur ki, tolerantlıq anlayışını cəmiyyətdə yaymaq üçün onu tədrisdə mühüm prinsip olaraq mənimsəmək və gənc nəsli bu prinsip əsasında yetişdirmək böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Tolerantlıq nədir?

“Xoş qarşılamaq, bağışlamaq, dözümlü göstərmək” və s. mənalar daşıyan “tolerantlıq” termini latınca “tolerare” (toleratie), fransızca “tolerer” (tolerance), ingiliscə “tolerare” (tolerance) şəklində olan feil formalarından yaranmışdır [1, s. 1394; 2, s. 117]. Bu kəlmə ərəb dilində “təsamuh”, “təsaहु”, “iğda” və “hilm” sözləri ilə ifadə olunur.

Tolerantlıq anlayışına “tab gətirmək”, “güc çatdırmaq”, səbir və ya dözümlü tələb olunan bir şeyə qarşı güclü olmaq” mənaları da aid edilir. Bu hal tolerant insanın güclü olduğunu göstərir. Lakin bu mənadan gücün mahiyyətinin nə olduğu tam ortaya çıxmır. Çünki bu fiziki, iqtisadi və ya maddi güclə yanaşı, mənəvi güc də ola bilər.

Digər insanlarla ünsiyyət əsnasında yaranan və psixososial aspektlərə malik bir termin olan tolerantlığın bağışlama, səhvə göz yumma, fərqlilikləri anlayışla qarşılama, insanları bezdirən, darıxdırıcı yaxınlıqlardan uzaq duraraq nizamı pozmamalı, mədəni olma və düşüncələri qarşılıqlı anlayış içərisində müzakirə etmə kimi mənaları əhatə etdiyini də söyləmək mümkündür [3, s. 21]. Yəni tolerantlıq qarşılaşılan hadisələri və düşüncələri müxtəlif tərəfləri ilə araşdıraraq, qaydaların daha mülayim şəkildə tətbiqini ifadə edir [4, s. 41]. Tolerantlığın əsas prinsipi qarşımızdakını istədiyimiz kimi olmağa məcbur etmək deyil, ona öz istədiyini kimi olmaq imkanı tanımaqdır.

İnsanlararası münasibətləri tənzimləyən və onları bir-birinə yaxınlaşdıran tolerantlıq hissi bir davranış olaraq fərdin hər məsələdə digərləri ilə həmfikir olması, başqalarına etinasız qalması, hadisələrə laqeyd yanaşması, yaxud öz inancını güzəştə getməsi deyil,

fərqliliklərin mahiyyətinə varması, fərqli düşüncə və kimliklərə anlayışla yanaşa bilməsidir [5, s. 260; 6, s. 9]. Başqa sözlə desək, tolerantlıq insana başqalarına nifrət etməmə düşüncəsi qazandıran bir kamillikdir, əxlaqi sistemlərin ən mühüm ünsürü və digər ünsürlərə də mənbə hesab oluna bilən əhəmiyyətli bir ruhi nizamdır [7, s. 113; 6, s. 13].

Tolerantlığın əsasında cəmiyyətdə fərqli inanc və düşüncələrin mövcudluğunu qəbul etmək duyğusu dayanır [8, s. 72]. Qeyd etmək lazımdır ki, bu fərqliliklər cəlbədicə, qeyri-adi və ya xoş göründüyü müddətcə tolerantlığa ehtiyac duyulmur. Tolerantlıq bizim düşüncə tərzimizə, dünyagörüşümüə uyğun gəlməyən bir vəziyyətlə qarşılaşdığımız zaman meydana çıxır və elə buna görə də çox əhəmiyyətlidir. Belə ki, tək tərəfli yanaşma tərzini olmayan tolerantlıqda hər hansı haqsızlığa yol verilməməsi, bir insanın daim hörmət gözləyən, digərinin isə dözümlülük göstərmək məcburiyyətində qalan vəziyyətlə üzləşməməsi çox önəmlidir.

Hər hansı səbəbdən, yaxud şəxsi qabiliyyət və xüsusiyyətlərdən irəli gələn fərqli düşüncə və davranışlara tolerant yanaşmaq, müxtəlif fikirlərə dəyər vermək və onları dözümlə qarşılamaq cəmiyyətdəki fərqlərin bir-biri ilə yaxınlaşmasını təmin edir. Egoistlik, təəssübkeşlik, radikalıq isə ayrı-seçkiliyə və sosial narahatlıqlara səbəb olur [4, s. 43]. Ona görə də tolerantlıq dinlər, mədəniyyətlər və ənənələr arasında sülh fikrinin inkişafını təmin edən ən əhəmiyyətli ünsürdür. İnsanların baxış tərzləri və mədəni dünyaları eyni olmaya bilər. Amma tolerantlıq və hörmət qaydalarına hər kəs riayət etməlidir. Çünki tolerantlığın olmadığı yerdə təəssübkeşlik qaçınılmazdır, təəssübün olduğu yerdə isə sülhdən bəhs etmək qeyri-mümkündür.

Fərdin qəbul etmədiyi düşüncə və davranışlar qarşısındakı mövqeyi ilə səhv, zülm, ədalətsizlik və hüquqların pozulması qarşısındakı mövqeyi eyni deyildir. Bu baxımdan haqsızlıq, pislilik, çirkinlik və ədalətsizlik qarşısında susmaq, onlara bilərək göz yummaq tolerantlıq sayıla bilməz [9, s. 116]. Fərdə və cəmiyyətə qarşı edilən haqsızlıqlara müsbət yanaşmaq onlara bəraət qazandırmaq deməkdir. Qanun pozuntuları, inanclara hörmətsizlik və insanlara həqarət də tolerantlıqdan uzaqdır. Çünki tolerantlıqda önəmli olan başqasının zərər görməməsidir.

Tolerantlığın ziddi olan dözümsüzlük adı bir nəzakətsizlikdən başlayaraq məqsədli şəkildə törədilən cinayətlərə qədər geniş bir sahəni əhatə edir; o, gücün əsas rol oynadığı etnik-dini münaqişə və iğtişəşlərə qədər gedib çıxan nəticələrə səbəb ola bilər [9, s. 116]. Bir çox cəmiyyətlərdə fərqlər arasında yaranan düşüncə fərqliliyi mütləq bir prinsip fərqliliyinə çevrilir. Bunun nəticəsində hər iki tərəf digər tərəfin yanlış olduğunu və onunla razılaşmaq-la təqsirkarlığa ortaq olduğunu düşünür. Bu da anlaşılmaqların zorakılığa çevrilməsinə və gücdən istifadəyə gətirib çıxardır. Belə halların baş verməməsi üçün görülməli olan ilk tədbir – hər bir dini düşüncə mənsubunun digərlərinə qarşı tolerantlıq göstərməsini təmin edəcək anlayışı cəmiyyətə aşılamaq lazımdır.

Tolerantlıq və din

Din Yaradanın peyğəmbərlər vasitəsilə göndərdiyi, insanların öz ağılları, iradə və istəkləri ilə seçdiyi, onları hər məsələdə xeyirli olan şeylərə sövq edən, bununla da dünya və axirət səadətinə çatmalarını təmin edən ilahi əsaslar məcmusudur [10, s. 38-39]. Bu tərifdə vurğulanan önəmli məqamlardan biri dinin insanın xoşbəxtliyini təmin edən bir məfhum olmasıdır. Tolerantlığın da məqsədi insanların xoşbəxt və rahat sosial həyata

yyəlmələrinə yardım etməkdir. Bu baxımdan, din ilə tolerantlıq arasında paralel bir münasibətin olduğu aydın şəkildə görünür.

Fərdin həm öz dindəşlərinə, həm də başqa din mənsublarına anlayış göstərə biləcək kamilliyə çatması önəmlidir. Çünki müasir dövrün sürətlə dəyişən şərtlərindən dolayı cəmiyyətdəki bütün fərdlərin tək bir din və ya dini düşüncə ətrafında birləşməsi imkansızdır. Dözümsüzlük səbəbindən dini inanc fərqliliyinin anlayışsızlığa, hətta münəqişəyə yol açdığına hər birimiz şahidik. Bir insanın və ya qrupun yalnız öz dini təsəvvürlərini doğru qəbul etməsi və başqalarına da qəbul etdirməyə çalışması dini tolerantlığın qarşısında duran ən böyük maneədir. Ona görə də inanc fərqliliyini sosial həyatın reallığı olaraq dəyərləndirən dini tolerantlıq anlayışının fərdlərdə lazımınca inkişaf etdirilməsi zəruridir.

Tolerantlıq və təhsil

İnsanlararası münasibətlərin qarşılıqlı anlayış, hörmət və yardımlaşma düşüncəsinə söykənərək həyata keçirilməsi üçün ailədə, məktəbdə, iş həyatında, bir sözlə, insanın olduğu hər yerdə dözümlülük mədəniyyətinin formalaşdırılmasına ehtiyac vardır. Zahir fərqlilikləri, o cümlədən mübahisə və düşmənçiliyi aradan qaldıran tolerantlıq sülhü sevən cəmiyyətin formalaşması üçün zəmin yaradır.

Tolerantlığın tədrislə çox sıx, qarşılıqlı əlaqəsi var və dözümlülük anlayışına sahib fərdlərin yetişdirilməsində təhsilin rolu əvəzsizdir [11, s. 12]. Çünki tolerantlıq ilk növbədə, təhsillə qazandırılacaq anlayışdır. Fərdin fitrətində olan qabiliyyətlərini düzgün inkişaf etdirmək, mədəni dəyərləri qorumaq və bu dəyərlərin davamlılığını təmin etmək üçün əsası sevgi və tolerantlığa söykənən təhsilə ehtiyac vardır. Tolerantlıq prinsipi əsasında təhsil alan fərdlər daha azad və sülh tərəfdarı olurlar. Bu anlayışdan məhrum təhsil ilə yetişən fərdlər isə təəssübə, günaha və zorakılığa daha çox meyilli olurlar.

Cəmiyyətdəki hər bir fərd şəxsiyyəti, dünyagörüşü, həyatı və qarşılaşdığı hadisələri dəyərləndirmə qabiliyyətinə görə digərlərindən fərqlənir. Ancaq ortaq inanc və dəyərlər də vardır. Cəmiyyətin ortaq qazancını formalaşdıran bu dəyərləri yetişməkdə olan nəsələ tələq etmək məhz təhsilin vəzifəsidir.

Sevgi və tolerantlıq təlim-tədrisin uğurunu artıran önəmli faktorlardandır. Tolerantlığına görə sevilən bəyənən təlimçinin tələqləri şagirdlər tərəfindən daha asan mənimsənilir. Belə ki, şagirdlər məktəbdə tolerant müəllimlərini daha çox sevir. Təəssübkeşlik, sərtlik və zorakılıq tərəfdarı təlimçilərə qarşı isə gizli və ya açıq şəkildə bir reaksiyanın, maraqsızlığın və güvənsizliyin yaranması qaçınılmazdır. Bu hal öyrənilən mövzulara marağı azaltdığı üçün müəyyənləşdirilən tədris hədəflərinə çatmağı da çətinləşdirir.

İnsanlar fitrət etibarilə tolerant davranışlardan daha çox təsirlənirlər. Tədris əsnasında tolerant üslubdan istifadə ən radikal insanlar üzərində belə təsirli olub, onların mülayimləşmələrini təmin edir [12, s. 109-132].

Tolerant söz və davranışlar qarşısında həmsöhbətin qəlbi yumşaldıqda inadkarlıq və müxalifət hissləri zəifləyər, fərdin təsirli ismarışlar qarşısında tabe olub verilən bilikləri mənimsəməsi asanlaşar. Ona görə də tolerantlıq prinsipini müdafiə edən təlimçilər hədəflərinə daha asan şəkildə çata bilirlər. Çünki tolerantlığa söykənən

təhsildə fərdlər hadisələrə başqasının gözü ilə baxa bilmə və özünü onun yerinə qoyaraq dəyərləndirmə vərdişini qazanırlar.

Tolerantlıq dini olaraq İslam

İslam kəlməsi sülh, əmin-amanlıq, etimad, boyun əymə, itaət, ixlas, səmimiyyət, doğru yoldan ayrılmamaq, özünü itirmədən orta yolla getmək kimi mənalara əhatə edir [13, s. 39-56]. Hər şeydən əvvəl qeyd etməliyik ki, daim eyni qalan, əsas etibarilə heç bir zaman dəyişməyən və Qurani-Kərimlə kamillik zirvəsinə çatan, vəhyə əsaslanan bəşəri bir dinə Allah tərəfindən İslam adının verilməsi bu dinin tolerantlığa söykəndiyini göstərir [14, s. 190-195].

İslam insanlar arasında bərabərlik prinsipini qəbul etməklə yanaşı, elm, rütbə baxımından aşağı təbəqədə olanın daha yuxarıdakılara göstərməli olduğu hörməti aradan qaldırmamışdır. Belə ki, bu din bir tərəfdən insanlar arasında bərabərlik prinsipini təsis edərkən, digər tərəfdən böyüklərə və “övlüyə-umur” deyilən idarəçilərə itaətin vacib olduğunu da qəti şəkildə bildirmişdir [15, Nisa, 59].

İslam dini baxımından sosial münasibətlərdə tolerantlıq təməl ünsürdür. İnsanlar arasında tolerant olmayıb zülm edən (*Ali İmran, 57,140; Şuəra, 40*), lovğalanaraq özünü bəyənen (*Nisa, 36; Loğman, 18; Hədid, 23*), xainlik edib günah işləyən (*Nisa, 107; Həcc, 38*), yer üzündə fəsad çıxaran (*Maidə, 64; Qasas, 77*), həddi aşan (*Maidə, 87*), böyüklük etməyə çalışanlar (*Nahl, 23*) Qurani-Kərimdə açıq şəkildə tənqid olunmuşlar. Ayələre nəzər salsaq, görürük ki, İslam bir insanı dəyərləndirərkən onun şəxsinə, ətrafına və cəmiyyətə nümayiş etdirdiyi davranış şəklini əsas alır.

İslam tolerantlıq dini olduğu kimi, eyni zamanda da əxlaq dinidir. Müsəlman kamil və fəzilətli şəxs deməkdir. İslamın möminə yüklədiyi əxlaqi vəzifələrin hamısı imanla, imanın təməli olan tövhidlə əlaqəlidir. İslamda əxlaqi vəzifələrlə imanı bir-birindən ayırmaq mümkün deyildir.

İslam inancına görə, tolerantlığın əsasında hansı din, irq və sinifdən olursa-olsun, insana dəyər vermək dayanır. “Yaradandan ötrü yaradılanı sevmək” Allaha olan imanın kamillik zirvəsinə formaşlaşdırır. **“Biz, Adəm övladını şərəfli və hörmətli elədik, onları suda və quruda (gəmilərə, heyvanlara və başqa nəqliyyat vasitələrinə) mindirib sahib etdik, özlərinə (cürbəcür nemətlərdən) təmiz ruzi verdik və onları yaratdığımız məxluqatın çoxundan xeyli üstün etdik”** ayəsində də ifadə olunduğu kimi, hər bir fərd insan olduğundan dolayı bir dəyərə sahibdir [15, İsrə, 70]. Tolerantlıq da hər şeydən əvvəl bu dəyərə hörmətin ifadəsidir.

Nümunəvi şəxsiyyət olaraq Həzrət Məhəmmədin (s) tolerantlığı

Allah Rəsulu (s) İslamı təbliğ etdiyi zaman hər kəsə daim tolerant yanaşmış, kimliyindən asılı olmayaraq, insanlarla gözəl davranaraq onların qəlblərini fəth etmişdir. **“(Ya Rəsulum!) Allahın mərhəməti səbəbinə sən onlarla (döyüşdən qaçıb sonra yanına qayıdanlarla) yumşaq rəftar etdin. Əgər qaba, sərt ürəkli olsaydın, əlbəttə, onlar sənə ətrafından dağılıb gedərdilər. Artıq sən onları əfv et, onlar üçün (Allahdan) bağışlanmaq dilə, işdə onlarla məsləhətləş, qəti qərara gəldikdə isə Allaha təvəkkül et! Həqiqətən Allah (Ona) təvəkkül edənləri sevər!”** ayəsi bu həqiqəti açıq şəkildə bəyan edir [15, Ali İmran, 159].

Həzrət Məhəmməd (s) ona vəhy olunan əmr və qadağaları təbliğ etmək uğrunda bir çox çətinliklərə məruz qalmışdır. O, təbliğ əsnasında ən böyük sıxıntını Taifdə yaşamışdır. Belə ki, İslama dövəti zamanı taiflilər ona həqarətlə yanaşmış, Rəsulullah (s) hücum edərək onu daşa basmışlar. Hətta hər iki ayağından yaralanmış Peyğəmbəri (s) qorumağa çalışan Zeyd ibn Harisin başı yarılmışdır [16, s. 212]. Bununla belə, “aləmlərə rəhmət” olaraq göndərilən İslam peyğəmbəri (s) Taifdən geri dönrəkən onlara qarşı etməmiş, əksinə, onların hidayəti üçün dua etmiş, yalnız Uca Allaha yönələrək Onun rızasını istəmişdir [17, 218/ 833].

Rəsulullah (s) günah olmadığı müddətcə asan olanı, asan yolu seçərdi. Həzrət Aişə (r.a) belə rəvayət edir: “*Rəsulullah (s) iki seçim arasında qaldıqda günah olmadığı müddətcə onların asan olanını seçərdi. Əgər günah olacaqsə, bu işdən insanların ən uzağı o olardı. Rəsulullah (s) öz nəfsi üçün cəza verməzdi. Ancaq Allahın qadağaları pozulduqda Allah üçün onlara cəza verərdi*” [18, “Mənaqib”, 23 / IV, s. 166-167; “Ədəb”, 80 / VII, s. 101]. Bununla yanaşı, Allah Rəsulu (s) dözümlü olanlara dua edərək belə demişdir: “*Satdıqda, aldıqda və borcunu geri aldıqda mülayim olan kəsə Allah mərhəmət etsin*” [18, “Büyü”, 16 / III, s. 9].

Həzrət Məhəmməd (s) bir dövlət başçısı kimi əlində imkan olduğu halda ona edilən bəzi kobud davranışları anlayışla qarşılımış və bu mərhələdə nümunəvi tolerant davranış göstərmişdir. Ənəs ibn Malikin belə dediyi rəvayət edilir: “*Rəsulullah (s) ilə gəldirdik. Üzərində qalın toxunmuş Nəcran paltarları vardı. Ona bir bədəvi çataraq paltarının yaxasından yapışib bərk dartdı. Rəsulullahın (s) boynuna baxdım, qızarmışdı. Sonra adam dedi ki: “Ey Məhəmməd! Əmr et, səndə olan Allahın malından mənə versinlər”. Rəsulullah güldü və ona istədiyinin verilməsini əmr etdi*” [19, “Zəkat”, 44 / I, s. 730].

Həzrət Məhəmməd (s) hüquq qarşısında hər kəsin bərabər olduğunu ifadə edərək bu mövzuda da tolerant olmağı aşılımışdır: “*Ey insanlar! Sizdən əvvəlkiləri (Allah) ancaq ona görə həlak etmişdir ki, onlar aralarında şərəfli biri oğruluq etdikdə onu buraxar, zəif biri oğurladıqda ona həddini bildirərdilər. Allaha and olsun ki, Məhəmmədin qızı Fatimə oğruluq etsə, mütləq əlini kəsər, cəzasız buraxmazdım*” [15, “Ənbiya”].

Allah Rəsulu (s) əmisi Həzrət Həmzənin (r.a) qatilini bağışlaması, kömək istəmək üçün getdiyi halda onu daş və tüpürçək yağışı ilə qarşılayan taiflilərə qarşı etməməsi, əlinə hər cür imkan keçdikdə belə intiqamdan uzaq durması, bağışlaması və tolerantlığı ilə insanlığın zirvəsidir.

Nəticə

Tolerant olmaq insanın dəyərləri öyrənməsinə bağlıdır. Tolerant olmağın əsas şərti insanın fərdiləşərək yüksək şəxsiyyət qazanmasıdır. Bu isə onun düşüncə, vicdan, iradə və davranışda azad olmasına bağlıdır. Belə bir azadlığa qovuşması insanın daxilən doqmadan, fanatizmdən, özünə inamsızlıqdan, pis vərdislərdən uzaq durması və zahirən demokratik bir mühitdə yaşaması ilə mümkündür. Həmçinin, hər bir kəs ünsiyyətdə olduğu insanların tənqidlərinə açıq olmalı və onlara qarşı mülayim davranmalıdır. Tolerantlığın yaşanaraq əldə olunduğu mühit demokratiya ilə idarə olunan ailə, cəmiyyət və məktəbdır. Demokratiya və tolerantlıq bir-birinin səbəb və nəticəsidir. Şagird demokratik mühitdə tolerantlığı bir keyfiyyət olaraq mənimsəyir, başqaları ilə yaxşı əlaqələr qur-

mada və qarşılıqlı münasibətdə bu keyfiyyəti bir vasitə olaraq istifadə edir. Bilik və inanc tolerantlığın bünövrəsini formalaşdırır. Tolerantlıq mədəni anlayışdır və təhsillə nəsilədən nəslə ötürülür. Yalnız tolerantlıq mədəniyyətinin formalaşdırılması ilə insanların fərqli düşünə biləcəklərini və düşüncələrində də mütləq doğru olma zəruriyyəti olmadığını qəbul etməyi tələb edən bir anlayış formalaşdırmaq mümkündür. Mühakimə etmək əvəzinə problemlərin həllinə çalışmaq, insanların uğurlarına sevinmək, uğursuzluqlarına isə üzülmək, tənqidlərdən nəticə çıxarmaq və inkişaf üçün bir fürsət bilmək və s. tolerantlıq mədəniyyətinin formalaşmasında mühüm rol oynayır.

ƏDƏBİYYAT

1. Tahsin Saraç. Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük // "Tolerance". İstanbul: 1985.
2. Pars Tuğlacı. Okyanus Ansiklopedik Sözlük, III cild // "Hoşgörü". İstanbul: 1972.
3. Ömer Aslan. Kuran ve Hoşgörü. E.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri: 2002.
4. Nevzat Y.Aşıkoğlu. Hoşgörü ve Tolerans Kavramları Üzerine // MEB Din Öğretimi Dergisi, An kara 1993, sy. 39.
5. Melih Yürüşen. Çeşitlilikten Özgürlüğe. Ankara: 1998.
6. Yusuf Ziya Keskin. Nebevi Hoşgörü. İstanbul: Timaş Yay., 1997.
7. Necati Öner. İnsan Hürriyeti. Ankara: 1987.
8. Necati Öner. Felsefe Yolunda Düşünceler. İstanbul: 1995.
9. Beyza Bilgin. İslam ve Hoşgörü // Diyanet İlmi Dergi, c. 34, sy. I, Ankara 1998.
10. Məhəmməd ibn Əbdülkərim əş-Şəhristani. əl-Miləl və-nihəl. Beyrut: 1975.
11. Selahattin Ertürk. Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: 1975.
12. Hüseyin Yılmaz. Hazret Peygamberin eğitiminde bir ilke olarak hoşgörü // İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. VIII. Sivas: 2004.
13. İdris Şengül. Kurani Çerçeve de İslamın Evrensellik Boyutu // Diyanet İlmi Dergi, c. 30, sy. 2, 1994.
14. İbn Mənzur. Lisanul-Arab. Beyrut: 1883.
15. Qurani-Kərim (tərcümə edənlər: Ziya Bünyadov, Vasim Məmmədliyəv). Bakı: 2005.
16. Məhəmməd ibn Səd. ət-Təbəqatul-kübra. Beyrut.
17. Əbu Məhəmməd Əbdülməlik ibn Hişam. əs-Sirətun-nəbəviyyə.
18. Məhəmməd ibn İsmail əl-Buxari. Səhihi-Buxari. İstanbul: 1992.
19. Əbul-Hüseyn Müslim ibn Həccac Kuşeyri. Səhihi-Müslim.

Гюнель Захидова

О ВАЖНОСТИ ТОЛЕРАНТНОСТИ В РЕЛИГИИ И ОБРАЗОВАНИИ

АННОТАЦИЯ

В статье речь идет об отношении между толерантностью, религией и образованием. Отмечается роль религии и образования в формировании культуры толерантности. В статье подчеркивается важность образования на основе принципа формирования концепции толерантности. Также рассказывается об исламской религии и о Пророке Мухаммеде, как образцах толерантности.

Gunel Zahidova

ABOUT THE IMPORTANCE OF TOLERANCE IN RELIGION AND EDUCATION

ABSTRACT

This article deals with the relationship between tolerance, religion and education. It also emphasizes the role of religion and education in the formation of the culture of tolerance. The article underlines the importance of education on the basis of the formation of the concept of tolerance. The article also talks about Islam and the Prophet Muhammad (peace be upon him), as models of tolerance.